

Mgr. Lukáš Tichý

Bezpečnostní a zahraniční politika Ruské federace v Sýrii

Security and Foreign policy of the Russian Federation in Syria

**RECENZOVANÝ
ČLÁNEK**

Vojenské rozhledy, 2015, roč. 24 (56), č. 2, s. 37–50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on-line).

Abstrakt

Během arabského jara v roce 2011, když začaly protesty proti syrské vládě, bylo Rusko jedním z nejsilnějších podporovatelů režimu prezidenta Bašára Asada, který obhajoval právo užití vojenské síly ve snaze předejít povstání a zlomit jakýkoliv odpor. V současné době představuje Ruská federace jedinou mocnost, která poskytuje syrskému režimu prominentní diplomatickou ochranu a posílá mu dodávky zbraní, ačkoliv Moskva stále mluví o potřebě rovnováhy mezi soupeřícími stranami v Sýrii. Hlavním cílem článku je analyzovat motivy zahraniční a bezpečnostní politiky Ruské federace v podpoře syrského prezidenta Bašára Asada na pozadí ruských zájmů a vlivu norem. V teoretické rovině je článek založen na kombinaci přístupů konvenčního konstruktivismu a racionalismu, které ve vztahu k motivům ochrany a obhajoby vládnoucího režimu v Sýrii ze strany Ruska odráží řadu zásadních poznatků.

Abstract

During the Arab Spring Revolution, when the protests against the Syrian government began in 2011, Russia was one of the strongest backers of President Bashar al-Assad's regime, backing its right to use force if necessary to prevent or put down an uprising. Currently, the Russian Federation is the power which has most prominently provided a diplomatic shield for the Syrian state and bolstered it with arms supplies, although Moscow talks about the need to "balance" between the warring parties in Syria. The main aim of this paper is to analyze the motives of the foreign and security policy of the Russian Federation in support of Syrian President Bashar Assad in the background of Russian interests and influence of norms. At the theoretical level, the paper builds upon a combination of conventional constructivism and rationalism approaches, which in relation to the motives of Russian protection and defense of the ruling regime in Syria reflects a number of fundamental knowledge.

Klíčová slova:

Ruská federace, Sýrie, zájmy, normy, konvenční konstruktivismus, racionalismus,

Keywords:

Russian Federation, Syria, interests, norms, conventional constructivism, rationalism

Úvod

Zatímco v průběhu prezidentství Borise Jelcina během 90. let minulého století došlo ke zhoršení rusko-syrských vztahů z důvodu neschopnosti Sýrie splácet Ruské federaci (RF) dluh ve výši 12 miliard USD, v prvním desetiletí 21. století, v době prezidentství Vladimira Putina a později Dmitrije Medveděva, se rusko-syrské vztahy začaly více zlepšovat, a to z několika důvodů. Jednak vlivem americké intervence do Iráku v roce 2003, která vedla Sýrii k přehodnocení vztahů a obnovení úzkých vazeb s RF, protože sama Sýrie se cítila ohrožena přítomností USA v Iráku. Zároveň po oranžové revoluci na Ukrajině v roce 2004 se Rusko začalo více obávat možné ztráty některých z přístavů používaných černomořskou flotilou, což vedlo RF ke zvýšení významu zachování syrského přístavu Tartus. Tyto obavy se ještě více zvýšily v srpnu 2008 po konfliktu s Gruzii, kdy měla RF strach z možného „obklíčení NATO“ v Černém moři. V neposlední řadě negativně vnímaná izraelská podpora Gruzii v konfliktu s Ruskem a naopak sympatie a podpora Sýrie, která naznačila zájem zakoupit větší množství ruských zbraní, vedly k přehodnocení vztahů Moskvy s Damaškem.

Když v roce 2011 začaly protesty proti vládnoucímu režimu v Sýrii, Ruská federace jako hlavní spojenec syrského prezidenta Bašára Asada podpořila jeho právo užít vojenskou sílu ve snaze předejít povstání a zlomit odpor opozice. V současné době je Rusko jedinou mocností, která poskytuje syrskému režimu prominentní diplomatickou ochranu, a to nejen na půdě Rady bezpečnosti (RB) OSN, a posílá mu dodávky zbraní, i když RF stále mluví o potřebě rovnováhy mezi soupeřícími stranami v občanskou válkou postižené Sýrii [1].

V kontextu těchto skutečností je záměrem přehledového článku definovat a analyzovat převládající motivy zahraniční a bezpečnostní politiky Ruska v podpoře syrského režimu vlády B. Asada na pozadí ruských strategických zájmů a působení norem. Hlavního cíle bude dosaženo pomocí hledání odpovědi na základní otázku: Proč Rusko od počátku událostí arabského jara systematicky chrání vládnoucí režim prezidenta B. Asada v Sýrii, a to i na úkor podstatného zhoršení vztahů se západními státy a zeměmi Blízkého východu?

Článek je založen na předpokladu, že spíše než prostřednictvím jednoho motivu, jako je například negativní postoj Ruska k západním vojenským intervencím, lze ruskou obhajobu režimu B. Asada v Sýrii vysvětlit pomocí kumulace motivů, které mají spojitost s ruskými zájmy. Vedle toho článek vychází z přesvědčení, že samotný koncept zájmu je při vysvětlení motivů pozitivního postoje Ruska ve vztahu k syrskému režimu nedostačující. Stejně tak je proto důležité k pochopení zkoumané problematiky zaměřit se na význam norem, které ovlivňují zájmy jednotlivých aktérů [2].

V porovnání s pracemi, které se snaží prostřednictvím přístupu racionalismu vysvětlit jednání aktéra ve vnějších vztazích [3], autor v teoretické rovině odmítá pouze racionalistický pohled počítající s neměnností a vnějškovou daností zájmů a dodržováním norem pouze tehdy, pokud přinášení určité výhody a užitek [4]. Možným nástrojem k překonání tohoto racionalistického náhledu na koncept zájmu a norem představuje přístup sociálního konstruktivismu, resp. jeho kombinace s racionalismem [5]. Spíše než syntézu těchto dvou přístupů používá autor teoretický pluralismus [6], jenž umožňuje kombinovat hlavní poznatky sociálního konstruktivismu a racionalismu, které ve vztahu k tématu tohoto článku odráží řadu zásadních poznatků.

Struktura článku je pak následující. První část se zaměřuje na stručnou charakteristiku obou přístupů a možnosti jejich vzájemné kombinace. Druhá část článku analyzuje hlavní motivy zahraničně-bezpečnostní podpory Ruské federace vůči vládnoucímu režimu v Sýrii. Zároveň se tato část článku věnuje dopadům obhajoby Asadova režimu na bezpečnost Ruské federace a její zahraniční politiku v oblasti Blízkého východu.

1. Teoretický rámec: konvenční konstruktivismus a racionalismus

Nalezení odpovědi na hlavní otázku a tím i dosažení hlavního cíle bude v článku realizováno prostřednictvím teoretického rámce, který kombinuje přístup racionalismu s konvenčním konstruktivismem [7]. Konvenční konstruktivismus, jako nová alternativa převládajících hlavních směrů teorie mezinárodních vztahů, zaujímá střední pozici mezi racionalismem a kritikou sociální teorií [8]. Konvenční konstruktivismus v rámci svého zaměření zkoumá jednak koncepty norem, hodnot, pravidel a identity a jejich úlohu při formování zájmů a mezinárodních politických výsledků a zároveň bere v potaz větší roli intersubjektivního přesvědčení v ovlivňování rozhodování a politické činnosti [9].

Podobně racionalismus je velmi širokou kategorií, „zahrnující teorie sdružené v tzv. interparadigmatické debatě, tedy realismus, liberalismus a marxismus (respektive jejich neovarianty), jejichž společným jmenovatelem je užití teorie racionální volby“ [10]. Andrew H. Kydd uvádí šest definičních znaků teorie racionální volby / racionalismu, kde je aktér charakterizován: „(1) racionálním rozhodováním (racionalitou); (2) fixní identitou; (3) existencí fixních preferencí, které přisuzuje různým výstupům příslušných rozhodnutí. Aktér dále (4) svá přesvědčení o světě a dalších aktérech racionálně odvozuje z nových informací; (5) odhlíží od normativních úvah; a (6) čelí fixnímu a známému (uzavřenému) souboru možností (tj. výstupů) svého rozhodování“ [11].

Přestože se někteří autoři staví spíše kriticky ke kombinaci konstruktivismu a racionalismu, protože oba přístupy se rozcházejí např. v problematice ontologie [12], existuje v současné době řada velmi kvalitních textů, které se s touto kritikou dokázaly vypořádat [13]. Například podle D. Panke se racionalismus a konvenční konstruktivismus shodují v otázce pozitivistické epistemologie a metodologického individualismu, resp. v řadě aspektů se jejich metateoretické pozice přibližují [14].

Ve vztahu k národnímu zájmu a normám pak konvenční konstruktivismus přináší řadu základních poznatků. Například podle Jutty Weldes je národní zájem v mezinárodní politice důležitý ze dvou důvodů. „Za prvé, díky konceptu národního zájmu jsou tvůrci státní politiky schopni pochopit cíle, které mají být sledovány v zahraniční a bezpečnostní politice státu. Za druhé, národní zájem funguje jako rétorické zařízení, jehož prostřednictvím se vytváří legitimita a politická podpora pro státní akce“ [15]. Pro většinu proudů konstruktivismu, včetně konvenčního, představuje národní zájem, jenž není předem daným konceptem, důležitý sociální konstrukt, který je považován za klíčový indikátor chování aktérů [16]. Zároveň konvenční konstruktivismus argumentuje tím, že jsou to především ideje a normy, které tvoří národní zájmy jako hlavní motivy jednání zahraniční a bezpečnostní politiky státu [17].

Naproti tomu racionalismus, jak bylo již výše zmíněno, je založen na předpokladu strategické racionality jednání a vystupování jednotlivých aktérů ve vztahu k ostatním

státům. V tomto ohledu každý racionální aktér prosazuje externě dané národní zájmy, s nimiž nespojuje normativní soudy a na jejichž základě poté volí nejvíce preferované alternativy [18]. Racionalismus tak vychází z přesvědčení, že se aktéři snaží maximalizovat vlastní zájmy, které mohou být jak materiální, tak ideové povahy, přičemž tito aktéři využívají a dodržují normy jen tehdy, pokud je pro ně užitečné, aby tak učinili. Zároveň se tito aktéři snaží racionálně manipulovat se svým okolím, které rovněž může být jak materiálního, tak ideového charakteru, ve snaze dosáhnout svého zájmu [19].

Jinak řečeno, zatímco konvenční konstruktivismus je užitečný při vysvětlení procesu formování národních zájmů ze strany aktérů, racionalismus pomáhá objasnit aktérovo sledování strategických zájmů a cílů, které jsou založené na požadovaných normách. V tomto kontextu autor v článku využívá poznatků jak racionalismu, když považuje Ruskou federaci za racionálně jednajícího aktéra, který ve své zahraniční a bezpečnostní politice vůči Sýrii sleduje vlastní strategické zájmy, tak konvenčního konstruktivismu, protože tyto ruské zájmy nejsou předem dané v interakci s ostatními aktéry zapojenými do řešení konfliktu v Sýrii, ale mohou se měnit v závislosti na potřebách Ruské federace či pod vlivem ideových norem a hodnot.

2. Podpora syrského režimu Bašára Asada ze strany Ruska: zájmy a normy

Oproti předchozímu působení v procesu arabského jara zaujalo Rusko k Sýrii (kde od března 2011 došlo k násilným střetům mezi armádou prezidenta B. Asada a jeho odpůrci, jež následně přerostly v občanskou válku) zcela rozdílný postoj. Rusko, které má v této zemi silné ekonomické, politické a bezpečnostní, ale také vojenské a energetické zájmy, Asadův režim od počátků nepokojů de facto podporovalo a bylo v tomto ohledu připraveno nejen blokovat jakékoliv kroky k vojenskému zásahu podle Kapitoly VII Charty OSN, ale i omezit zapojení RB ve smyslu zavedení sankcí vůči Sýrii. Zároveň RF opakovaně vyslala své vojenské lodě k syrskému pobřeží jako signál podpory režimu B. Asada a pokračovala v dodávkách zbraní do Sýrie. RF se tak stala jakýmsi ochráncem Sýrie, a to na úkor zhoršení vztahů se Západem.

Přestože v srpnu 2011 prezident D. Medveděv naznačil určité limity v připravenosti Ruské federace chránit syrský režim Bašára Asada, pokud se nepodaří zahájit potřebné reformy a jednání s opozicí, Rusko se od té doby nedokázalo distancovat od Asadova režimu i když k žádným politickým opatřením ani procesu mediace s opozičními skupinami ze strany Damašku nedošlo. Pozice RF byla naopak dále posílena po znovuzvolení V. Putina do funkce prezidenta na jaře 2012, kdy se situace v Sýrii vyvíjela směrem k občanské válce [20].

Rusko v tomto období i nadále kritizovalo úsilí západních zemí a členů Ligy arabských států o odchod syrského prezidenta B. Asada jako předpoklad pro ukončení bojů a zahájení politického procesu [21]. RF nechtěla podpořit žádná opatření, která by mohla vytvořit základ pro výměnu Asadova režimu, a to i nepřímo prostřednictvím nových, silných sankcí OSN, a společně s Čínou se snažila odvrátit jakoukoliv rezoluci Rady bezpečnosti o Sýrii, která by nevyloučila možnost vnějšího vojenského zásahu [22]. Například v říjnu 2011 vetovaly Moskva a Peking rezoluci RB navrženou západními státy, které volaly po zahájení politického řešení krizové situace a odsoudily závažné

porušování lidských práv v Sýrii. Podobně v únoru a v červenci 2012 oba státy společně vetovaly další dvě nové rezoluce RB OSN [23]. Svůj postoj RF zdůvodňovala tím, že rezoluce obhajují pouze jednu z účastnických stran občanské války a vznesly požadavky jen vůči Asadově vládě, zatímco postup opozičních sil, které podle Ruska také nesou vinu za násilí v zemi, rezoluce RB OSN ignorovaly.

Jak se během druhé poloviny roku 2012 situace v Sýrii zhoršovala, Rusko se snažilo převzít roli zprostředkovatele při řešení syrské krize s cílem podpořit svůj vliv oblasti MENA. Za tímto účelem v únoru 2013 hostilo první fórum Rusko – Liga arabských států, během něhož obě strany jednaly o situaci v Sýrii ve snaze najít kompromisní řešení. To potvrdil např. generální tajemník Ligy arabských států Nabíl al-Arabí. Zdůraznil, že Rusko a Liga arabských států budou usilovat o mírové řešení syrského konfliktu, a vyjádřil naději, že RF bude schopna přesvědčit syrskou vládu o tomto výsledku [24].

Ve své roli prostředníka pokračovalo Rusko i v září 2013, kdy se snažilo zprostředkovat dohodu, podle níž se měl Asadův režim vzdát svých zásob chemických zbraní. RF navrhla tuto dohodu poté, co americký prezident Barack Obama oznámil, že USA společně s dalšími státy zvažují zahájit vojenský útok proti režimu B. Asada, který údajně v srpnu 2013 použil chemické zbraně proti syrským civilistům poblíž hlavního města Damašku ve čtvrti al-Ghoutá. Ve snaze zabránit vojenské intervenci Sýrie nakonec přijala dohodu mezi USA a Ruskem, uzavřenou mezi ruským ministrem zahraničních věcí Sergejem Lavrovem a jeho americkým protějškem Johnem Kerryem, o předání chemických zbraní pod mezinárodní kontrolu [25].

Spíše než pro samotného B. Asada byla dohoda mezi USA a Ruskem významným vítězstvím především pro V. Putina. Ruskému prezidentovi se totiž podařilo dosáhnout toho, co se RF nepovedlo v případě Libye, a to zabránit ozbrojené intervenci západních států a udržet režim jeho spojence neporušený. Zároveň rusko-americká dohoda zdůraznila nový status Ruska jako mocenského zprostředkovatele blízkovýchodních záležitostí. Podobnou roli v této oblasti naposledy sehrál Sovětský svaz v 60. a 70. letech minulého století [26].

Odhodlání Ruska politicky a diplomaticky bránit syrský režim prezidenta Asada bylo patrné také během roku 2014. Rusko, v obavě z možné vojenské intervence do Sýrie, nejprve koncem února pohrozilo, že v Radě bezpečnosti OSN zablokuje návrh rezoluce o humanitární pomoci Sýrii. Ta sice neobsahovala žádné sankční hrozby, ale počítala s odhlasováním případných sankcí proti těm, kdo budou klást překážky humanitární pomoci [27]. Následně 22. května 2014 pak Rusko s Čínou vetovaly další návrh rezoluce RB OSN požadující po Mezinárodním trestním soudu, aby vyšetřil válečné zločiny, kterých se v Sýrii podle všeho dopustil tamní režim i ozbrojené opoziční skupiny, přičemž ruský velvyslanec při OSN Vitalij Ivanovič Čurkin označil iniciativu za „reklamní trik“ ohrožující úsilí na ukončení násilí v Sýrii politickými prostředky [28]. Obě země opět ignorovaly vůli zbývajících 13 členů RB a dalších 65 zemí na podporu nezbytných opatření. K žádné změně nedošlo ani v současné době tj. na začátku roku 2015, kdy je spolupráce RF a západních států při řešení syrské krize limitována sankcemi uvalenými USA a EU na Ruskou federaci kvůli anexi Krymu a její vojenské angažovanosti v občanské válce na východě Ukrajiny [29].

V postoji RF k situaci v Sýrii je možné shledat celou řadou faktorů. Ty jsou motivovány ruskými zájmy politického, (geo)politického, bezpečnostního, vojenského, ekonomického a energetického charakteru, přičemž důležitou úlohu při formování těchto zájmů hrají i normy.

2.1 Normativně-politické zájmy

V kontextu politických zájmů, ovlivněných mezinárodními normami, je RF na jedné straně odhodlána zajistit, aby Rada bezpečnosti zůstala hlavním orgánem při řešení mezinárodních bezpečnostních krizí, včetně té v Sýrii, ale na druhou stranu je stejně tak připravena zabránit tomu, aby RB dala požehnání pro vnější vojenskou intervenci v Sýrii. Političtí představitelé RF v souladu se svým normativním postojem jsou přesvědčeni, že řada západních vojenských intervencí od konce studené války, např. v Kosovu, Afghánistánu, Iráku a Libyi, které měly za následek změnu režimu, jsou hrozbou pro stabilitu mezinárodního systému a potenciálně i pro režim v samotném Rusku a jeho autokratických spojenců [30]. Podle Samuela Charapa, představuje, že by se RF mohla sama nakonec stát cílem takového zásahu, se na jednu stranu může zdát absurdní, ale na druhou stranu podezření, hraničící až s paranoiou, o možné vojenské intervenci USA je v Rusku zakořeněno velmi hluboce. RF proto používá svoji moc, zejména stále místo v Radě bezpečnosti, aby zabránilo vytvoření precedentu, který by mohl být případně použit proti němu, tj. Rusku samotnému [31].

Zároveň v případě Sýrie není Ruská federace přesvědčena o tom, že americké motivy pro případnou intervenci jsou vedeny jen čistě humanitárním neštěstím v zemi. Místo toho vidí Rusko jako hlavní motiv (v rozporu s mezinárodními normami) geopolitiku a snahu Spojených států svrhnout syrský vládní režim odporující dlouhodobě zájmům USA, a to zejména prostřednictvím sblížení s Íránem.

V neposlední řadě svým jednáním na půdě RB a postojem vůči Sýrii se Rusko snaží přimět USA akceptovat jej jako rovnocenného partnera, což dá RF fakticky právo veta nad jakýmkoliv dalšími americkými zásahy strategické povahy zde i jinde. Vedle toho se Rusko prostřednictvím své úlohy zprostředkovatele řešení syrské krize snaží oslabit vliv USA na Blízkém východě, a naopak, jak bylo výše zmíněno, usiluje o obnovení svého postavení nepominutelné mocnosti, bez níž se v této oblasti nic nevyřeší [32].

2.2 (Geo)politicko-normativní zájmy

Vliv vlastních norem, které RF prosazuje v zahraniční a bezpečnostní politice, lze nalézt i v případě ruských geopolitických zájmů, kdy je snahou Ruska zabránit další výměně ustáleného režimu a zachovat B. Asada u moci. Ruská federace má averzi k tomu, aby se legitimita vládnoucího politického představitele a jeho setrvání u moci měřily pomocí externích demokratických standardů, což odráží posedlost RF centrální politickou mocí [33]. Vladimír Putin je pevně přesvědčen, že demokracie, právní stát a dodržování lidských práv jsou jen pouhými mechanismy, které západním státům umožňují ovládat slabší národy a dávají záminku ke svržení nedemokratických režimů [34]. Ovšem tato politika změny režimů může podle prezidenta V. Putina otevřít pomyslnou „Pandořinu skříňku“ a rozpoutat chaos.

Tento postoj je nejen v souladu s normativně-kritickým pohledem Ruské federace na svržení libyjského diktátora Muammara Kaddáfího a egyptského prezidenta Husní Mubaraka a ruskými obavami z rostoucí moci Islámského bratrstva v Egyptě, ale pomáhá také vysvětlit bezproblémovou podporu RF pro vojenskou intervenci Francie v Mali v lednu 2013. V tomto případě bylo Rusku jasné, že podporuje obnovení ústavního

pořádku v Mali a zajištění územní celistvosti narušené separatismem Tuaregů a vojenskými akcemi řady islamistických radikálních skupin. Pro RF, která označila francouzskou vojenskou operaci za legitimní, bylo v tomto ohledu rozhodující, že o vojenský zásah požádala suverénní vláda Mali. Naopak tato suverenita podle RF chybí Syrské národní radě a Národní koalici syrských revolučních a opozičních sil, proto jejich snaha přilákat zahraniční pomoc je nelegitimní a pro Rusko nepřijatelná [35].

Vedle toho mělo Rusko strach z rozšíření revoluční vlny arabského jara a nestability v Sýrii dále do prostoru bývalého Sovětského svazu. Rusko nechce dopustit opakování osudu tzv. barevných revolucí v Gruzii (2003), Kyrgyzstánu (2005) a na Ukrajině (2004 a 2014) ve zbývajících zemích Společenství nezávislých států (SNS). Zároveň se samo Rusko obává možných sociálních nepokojů na vlastním území, podnícených revolučními nepokoji v arabském světě, které by mohly vést až k pádu současného prezidenta. Po svržení M. Kaddáfího to připustil náčelník ruského generálního štábu, armádní generál Nikolaj Jegorovič Makarov, který otevřeně prohlásil, že „představitelé některých zemí“, budou i nadále používat techniku „barevných revolucí“ při prosazování svých strategických zájmů tím, že odstraní nežádoucí politické režimy, jako tomu bylo v Libyi, Egyptě či Tunisku, přičemž předpověděl, že stejné metody by mohlo být později použito i vůči Rusku a jeho spojencům [36]. Tyto obavy potvrdil i průzkum ruské nezávislé organizace Levada Centre z roku 2011, který zjistil, že až 38 % Rusů si myslí, že tzv. egyptský scénář je možný v RF, zatímco 49 % Rusů je ochotno podílet se na protestních demonstracích [37].

2.3 Bezpečnostně-normativní zájmy

Ruská federace v Sýrii dále sleduje bezpečnostní zájmy, když svoji proaktivní pozici velmi často odůvodňuje zástitou mezinárodních norem a regionální bezpečnosti a pořádku proti hrozbě státního kolapsu a rozšíření nadnárodních islamistických teroristických sítí. Ruský důraz je zaměřen na zachování stavu současné Sýrie (nejen režimu, ale i státu), protože Ruská federace se obává destabilizace blízkovýchodního regionu a následků, jež by mohly provázet zhroucení režimu prezidenta Bašára Asada v Sýrii, včetně vypuknutí násilí mezi sunnity a ší'ity, útoky na náboženské menšiny a rozptýlení syrských zbraní hromadného ničení. Zároveň je podpora Sýrie ze strany Ruské federace spojena se stabilitou ruského státu prostřednictvím vážného podezření, že islamistická hrozba by se mohla přelít do oblasti ruského severního Kavkazu [38].

Ruský specialista na Blízký východ Georgij Iljič Mirskij vyložil syrský konflikt v regionálních podmínkách jako snahu sunnitské Saúdské Arábie a Kataru svrhnout proiránský režim ší'itských Alavitů [39]. Podobně, na pozadí střetů mezi sunnity a ší'itskými Alavity, prezentuje ruské vedení celý konflikt uvnitř a kolem Sýrie a upozorňuje na skutečnost, že do bojů v Sýrii se stále více zapojují extrémistické sunnitské skupiny, včetně Al-Káidy a další teroristické skupiny s podobnou ideologickou motivací, např. Islámský stát Iráku a Sýrie (ISIS) či brigády Ahrar al-Sham, což povzbuzuje syrskou opozici spoléhat se na vojenské řešení [40]. Tato argumentace se postupně stala přesvědčivější, např. když radikální islamisté ze skupiny Fronta al-Nusrá, která se stala mimořádně smrtící povstaleckou frakcí v boji proti syrskému režimu, slíbily v dubnu 2013 svou věrnost teroristické organizaci Al-Káidě a jejímu vůdci Ajmánu Zavahrímu [41].

Stejně tak syrský režim tvrdí, že „jedna z větví Al-Káidy, která provádí hlavní bojové akce v Sýrii, přivedla do země bojovníky z 28 zemí, včetně z Čečenska“ [42]. V tomto ohledu nastal jakýsi zlom v polovině roku 2012, kdy v bojových operacích začali převažovat náboženští extremisté nad Svobodnou syrskou armádou (FSA) a dalšími sekulárními rebely. Lze sledovat nový trend, kdy v Sýrii nebojují primárně Syřané za svobodu a ustanovení demokracie, ale zahraniční bojovníci a žoldáci. Tato konstelace sil pak zvyšuje nebezpečí sektářského boje v Sýrii a pravděpodobnost rozšíření syrského konfliktu vedle Iráku i do dalších oblastí Blízkého východu, zejména Libanonu, Jordánska, Turecka a Izraele, což společně s islamistickým, resp. teroristickým charakterem bojů v Sýrii představuje jeden z hlavních argumentů Ruské federace proti snaze sesadit B. Asada [43].

Hrozba přelítí vojenského konfliktu do dalších zemí a destabilizace oblasti Blízkého východu se stala ještě více aktuální v souvislosti s působením radikální islamistické teroristické organizace Islámský stát (IS), která dříve pod názvem ISIS či Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) obsadila během let 2013–2014 některé části iráckých měst Fallúdža a Ramadí, ovládla podstatnou část západoirácké provincie Anbár a dobyla velkou část severního Iráku včetně dvoumilionového Mosulu. Poté ovládl irácké město Tikrít a po těžkých bojích získal i Bajdží, kde jsou rafinérie. Na dobytých částech území států Iráku a Sýrie pak organizace IS dne 29. června 2014 vyhlásila samostatný Islámský stát [44]. Jeho vůdcem se stal Abú Bakr al-Bagdádí, jehož cílem je obnovit chalífát na územích Iráku a Levanty (dřívější geografické označení zahrnující Sýrie, Palestinu, Jordánsko a Libanon), či dalších zemí⁴⁵, které byly někdy v historii pod muslimskou vládou [46].

V neposlední řadě by svržení současného syrského režimu znamenalo posílení sunnitského bloku a další oslabení ší'itského Íránu. Ten by na vzniklou situaci a ztrátu hlavního spojence Sýrii mohl zareagovat dalším zintenzivněním svého vlivu v Iráku, ale také urychlením vlastního jaderného programu nebo podněcováním odporu šíitů v sunnitských arabských státech. Podpora Asadova režimu je tak ze strany RF výrazně spojena s potřebou uznání iránských preferencí, a to nejen z důvodů úzkých obchodních a diplomatických vztahů, ale také možných bezpečnostních hrozeb.

Podle ruského prezidenta V. Putina připomíná současná Sýrie situaci v Čečensku z dob dřívějších bojů mezi čečenskými povstanci a ruskou armádou. V. Putin vnímá Sýrii jako „poslední bojiště v globálním desetiletí bojů mezi světskými státy a sunnitským islamismem“ [47]. Tato percepce je posílena postojem Sýrie k severnímu Kavkazu. Jestliže současné politické vedení Sýrie soustavně podporovalo politiku Ruska v tomto nestabilním regionu a odsoudilo čečenské povstalce jako teroristy, v případě odstranění syrského prezidenta Bašára Asada nemůže RF očekávat ani demokratický, ani sunnitský fundamentalistický režim v Damašku soucitný s ruským přístupem k situaci na severním Kavkaze.

2.4 Vojensko-ekonomické zájmy

Vedle bezpečnostních zájmů prosazuje Ruská federace ve vzájemných vztazích se Sýrií také vojensko-ekonomické zájmy, především prodej zbraní a vojenské techniky, které by v případě pádu Asadova režimu byly ohroženy [48]. Hlavní důraz v dodávkách

zbraní do Sýrie zaměřila RF především na sofistikované systémy protiletadlových řízených střel, jako jsou například protivzdušné samohybné systémy Buk M-2 (v kódu NATO SA-17 Grizzly) středního dosahu či hybridní samohybné protiletadlové systémy krátkého dosahu Pancir-S1 (v kódu NATO SA-22) [49]. Zároveň koncem roku 2011 byla uzavřena rusko-syrská smlouva na dodávky 36 letadel Jak-130, přičemž první letouny byly dodány do Sýrie koncem roku 2014 a celá smlouva má být splněna v roce 2016. V květnu 2013 pak obě strany jednaly o dodávkách více jak deseti ruských stíhaček MiG-29 M2, které mají ve výzbroji i rakety vzduch-země [50]. Vedle toho se Ruská federace rozhodla dodat Sýrii také čtyři baterie nejmodernějších protiletadlových a protivzdušných raketových systémů S-300, a to navzdory americkému a izraelskému úsilí přesvědčit prezidenta Vladimira Putina, že takové systémy mohou destabilizovat celý region Blízkého východu [51].

Na jedné straně by instalace ruské protivzdušné obrany v Sýrii sloužila jako odstrašující prostředek proti jakékoli západní vojenské intervenci do této země a zároveň by omezila zavedení bezletové zóny nad syrským vzdušným prostorem. Na druhou stranu dodávky ruských zbraní a zbraňových systémů do Sýrie mohou přispět k eskalaci krize v regionu.

Vedle toho má Rusko v Sýrii pronajatý přístav Tartus, který je v současné době jedinou námořní základnou mimo území bývalého SSSR a představuje dobrou výchozí pozici pro obnovení vojenské přítomnosti a posílení geopolitického vlivu RF ve východním Středomoří. Rusko se proto obává, že v případě pádu Asadova režimu a možného vstupu Muslimského bratrstva v Sýrii, by přišla o strategický přístup k přístavu Tartus. Tento druh myšlení pomáhá vysvětlit sérii návštěv ruských válečných lodí u syrského pobřeží od léta 2012 a konání velkých vojenských manévrů všech čtyř ruských flotil ve Středomořím moři v lednu 2013. Nicméně většina analytiků se domnívá, že přístav Tartus má pro RF spíše symbolickou než praktickou hodnotu. Tomu nasvědčuje jednání Ruské federace s Libanonem o přesunutí ruských námořních lodí do Bejrútu, zatímco přístup k syrskému přístavu je z bezpečnostních důvodů, po opakovaném vyhrožování útokem na ruské lodě ze strany FSA, omezen [52].

2.5 Energetické zájmy

V neposlední řadě Ruská federace svoji podporou Sýrie sleduje vlastní energetické zájmy. Ruská ropná společnost Tatneft' má od roku 2005 dohodu na průzkum a těžbu nových ložisek ropy a zemního plynu v Sýrii a v roce 2009 firma Strojtransgaz zahájila projekt výstavby velkého zpracovatelského závodu na zemní plyn nedaleko Homsu. Zároveň koncem prosince 2013 uzavřela ruská energetická společnost Sojuzněftegaz dohodu se syrským režimem na provádění vrtů, rozvoj těžby a produkce v obrovském nalezišti ropy a zemního plynu v syrských teritoriálních vodách východního Středomoří [53]. Na druhou stranu nestabilní situace v Sýrii zatím znemožňuje Rusku resp. jeho společností realizovat tyto projekty stejně jako stavební práce na prodloužení Arabského plynovodu ze Sýrie do Turecka [54].

Nicméně dokud zůstává Sýrie nestabilní, nemůže ani Katar, Egypt či Írán pokračovat v plánech na výstavbu nových přepravních tras přes Sýrii, které jsou důležité nejen pro přepravu zemního plynu z Kataru, ale i pro možný tranzit egyptského zemního plynu

do Evropy. Podobný problém řeší i Írán, jemuž by výstavba plánovaného plynovodu přes Irák do Sýrie umožnila vyřešit jeho problém vstupu na trh se zemním plynem. Tato situace naopak nahrává Ruské federaci a dává jí více času na rozvoj vlastních projektů na přepravu plynu (například plynovod Nord Stream 3 a 4 či nově plánovaná náhrada (plynovod Turkish Stream) za zrušený plynovod South Stream, které budou přivádět zemní plyn do zemí EU [55].

2.6 Bezpečnostní důsledky ruské podpory Asadova režimu

Z výše zmíněných motivů spojených s ruskými zájmy nelze žádný jednoznačně označit za hlavní a rozhodující. Spíše jde o kumulaci všech těchto strategických zájmů Ruska, z nichž některé jsou ovlivněny normami nebo doprovázeny normativními postojem a šířením norem, které vysvětlují, proč je prioritou RF, aby prezident B. Asad zůstal u moci a zároveň byla obnovena politická stabilita v zemi. Zároveň podle předního odborníka Roye Allisona, tím, že Rusko jako jediný zastávce podporuje Asadův režim na půdě RB OSN a současně vyjednává s představiteli syrské opozice, jako je Národní koordinační orgán pro demokratickou změnu, jenž je více ochoten vést dialog s režimem v Damašku, nechává si otevřené dveře pro případ, že pozice prezidenta B. Asada v Sýrii bude již neudržitelná [56].

Podobnou „ambivalenci“ je možné najít i v případě postoje některých států Blízkého východu k úloze Ruska při řešení krizové situace v Sýrii. Na jednu stranu arabský svět vidí syrský konflikt nejenom jako čistě syrskou interní záležitost, ale také jako konfrontaci mezi vnějšími aktéry, tj. USA a EU vs. Rusko a Čína. Toto porozumění pak naznačuje, že arabský svět má stále zájem na udržení pozice RF na Blízkém východě, neboť jeho přítomnost může částečně vyvážit aktivní jednání Západu. Na druhou stranu arabská část Blízkého východu, která se staví proti syrskému vládnímu režimu, intenzivně a hlasitě kritizuje RF za podporu prezidenta Bašára Asada. Jeden z nejvýznamnějších teologů muslimského světa, Jusúf Abdalláh al-Karadáví uvedl, že RF „se stala pro islám a muslimy nepřítelem č. 1, protože podporuje syrský režim...“ a „arabský a muslimský svět musí povstat proti Rusku...“ [57].

Jinak řečeno, svoji podporou ší'itské menšiny v Sýrii si RF znepřátelila sunnitskou většinu především v arabském světě, která může jako odvetný krok za útlak svých souvěrců v Sýrii podpořit sunnitskou opozici na severním Kavkaze, např. islamistickou teroristickou skupinu Emirát Kavkaz, aspirující na odtržení severního Kavkazu od RF a vytvoření samostatného multietnického státu sjednoceného ideou sunnitského fundamentalismu – saláfismu [58]. To by ohrozilo nejdůležitější úspěch zahraniční politiky V. Putina na Blízkém východě, a to udržet severní Kavkaz mimo mezinárodní muslimské aktivity. Zároveň kvůli dobrým vztahům s prezidentem B. Asadem a dodávkám zbraní jeho režimu, sunnitští radikálové z IS pohrozili V. Putinovi možnými teroristickými útoky na území RF [59]. A konečně v důsledku obhajoby menšinového Asadova režimu Alavitů v Sýrii oslabil RF svůj vliv v regionu Blízkého východu, poškodila vztahy s řadou států této oblasti, především zeměmi Perského zálivu (Saúdská Arábie, Bahrajn, Kuvajt, Spojené arabské emiráty a Katar) [60] a oddálila se Západu výměnou za problematické vztahy s Íránem, který společně se Sýrií představuje v současné době jednoho z hlavních blízkovýchodních partnerů RF [61].

Závěr

Na začátku revolučních nepokojů v rámci arabského jara přijala RF ve své zahraniční a bezpečnostní politice k těmto událostem v arabském světě spíše reaktivní postoj (v případě Tuniska, Egypta, Bahrajnu a Jemenu) nebo později neutrální pozici (v případě Libye). Naproti tomu v případě nepokojů v Sýrii, postížené od roku 2012 občanskou válkou, zaujala RF od počátku výrazně proaktivní postoj a stala se významným diplomatickým obhájcem a politickým a vojenským podporovatelem vládnoucího režimu prezidenta Bašára Asada.

Hlavním cílem předkládaného přehledového článku bylo analyzovat základní motivy podpory zahraniční a bezpečnostní politiky Ruska vůči syrskému režimu prezidenta Bašára Asada. V teoretické rovině využil autor při zkoumání této problematiky kombinaci přístupů konvenčního konstruktivismu a racionalismu v podobě teoretického rámce, který ve vztahu k zájmům a normám jako určujícím faktorům podpory vládnoucího režimu v Sýrii ze strany Ruské federace odráží řadu zásadních poznatků.

Pozitivní postoj Ruska ve vztahu k režimu syrské vlády je určen řadou faktorů motivovaných ruskými strategickými zájmy, které jsou podle racionalistů vedeny racionálním rozhodováním (racionalitou) a jsou podle konvenčních konstruktivistů ovlivňovány normami. Zároveň nejsou tyto zájmy dle konvenčních konstruktivistů vždy racionálně jednotné a mohou se měnit v závislosti na zkušenostech jednotlivých států v mezinárodním systému. Strategické zájmy RF spojené s obhajobou režimu B. Asada jsou pak charakteru normativně-politického (negativní postoj k západním vojenským intervencím, které jsou podle Ruska v rozporu s mezinárodními normami), (geo)politicko-normativního (normativně-kritický postoj Ruska ke změnám režimu a strach z rozšíření nestability v Sýrii do prostoru SNS a RF), bezpečnostně-normativního (v kontextu norem důraz na mezinárodní bezpečnost ohroženou přelitím syrské občanské války do dalších zemí a obava z destabilizace ruského severního Kavkazu ze strany radikálních islamistických sítí v Sýrii), ekonomicko-vojenského (snaha o pokračování prodeje ruských zbraní do Sýrie a udržování syrského přístavu Tartus) a energetického (blokování alternativní dopravní trasy z Blízkého východu do EU).

Neústupná podpora syrského režimu Bašára Asada pak přinesla několik zásadních dopadů pro postavení Ruska v oblasti Blízkého východu, které je možné sledovat v několika rovinách. V ekonomické rovině ztratila RF řadu obchodních kontraktů, především na dodávky zbraní v hodnotě přibližně deset miliard dolarů. V oblasti zahraniční politiky RF výrazně oslabil svůj vliv v regionu Blízkého východu a došlo ke zhoršení vztahů s řadou zemí Perského zálivu. A konečně v rovině bezpečnostní RF hrozí možná odvěta ze strany různých sunnitských extrémistických (teroristických) skupin (například Islámského státu), které vyhrožují teroristickými útoky na území Ruska, slibují podporu sunnitů žijících v oblasti severního Kavkazu a narušení křehké stability tohoto regionu.

Poznámky k textu a použitá literatura

- [1] K tomu dále srov. ALLISON, Roy. Russia and Syria: Explaining Alignment with a Regime in Crisis. *International Affairs*, roč. 89, č. 4, 2013, s. 798, ISSN 0020-5850.
- [2] Ke vztahu norem a zájmů v zahraniční a bezpečnostní politice dále srov. SATO, Yoichiro – HIRATA, Keiko (eds.). *Norms, Interests, and Power in Japanese Foreign Policy*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, s. 3–20, ISBN-13: 978-1403984487; KATZENSTEIN, J. Peter. *The Culture of National Security*. Columbia: Columbia University Press, 1996, 560 s., ISBN-13: 978-0231104692.
- [3] K tomu srov. teoretickou kapitolu o realismu in BURCHILL, Scott. *The National Interest in International Relations Theory*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, s. 31–62, ISBN-13: 978-1403949790.
- [4] Dále srov. OCELÍK, Petr – ČERNOCH, Filip. *Konstruktivismus a energetická bezpečnost v mezinárodních vztazích*. Brno: Muni Press, 2014, s. 15, ISBN 978-80-210-6671-7.
- [5] K tomu dále srov. např. KRATOCHVÍL, Petr – TULMETS, Elsa. *Constructivism and Rationalism in EU External Relations. The Case of the European Neighbourhood Policy*, Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 15–30, ISBN 978-3-8329-5357-7; SATO, Yoichiro – HIRATA, Keiko (eds.), ref. 2, s. 3–20.
- [6] K teoretickému pluralismu srov. JOKELA, Juha. *Europeanization and Foreign Policy: State Identity in Finland and Britain*. London and New York: Routledge, 2011, s. 35, ISBN 978-0-415-57787-8.
- [7] K tomu dále srov. KRATOCHVÍL, Petr – TULMETS, Elsa, ref. 5, s. 15–30; SATO, Yoichiro – HIRATA, Keiko (eds.), ref. 2, s. 3–20.
- [8] Dále srov. HOPF, Ted. The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, roč. 23, č. 1, 1998, s. 171–200, ISSN 0162-2889.
- [9] FIALA, Vlastimil. Současné neracionalistické evropské teoretické koncepty. In FIALA, Vlastimil, et al. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. Olomouc: Periplum, 2007, s. 178–212, ISBN 978-80-86624-37-2.
- [10] OCELÍK, Petr – ČERNOCH, Filip, ref. 4, s. 15.
- [11] KYDD, Andrew H. Methodological Individualism na Rational Choice. In REUS-SMIT, Christian – SNIDAL, Duncan (eds.). *The Oxford Handbook of International Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 424–443, ISBN 978-0-19-958558-8; OCELÍK, Petr – ČERNOCH, Filip, ref. 4, s. 15.
- [12] K tomu např. srov. KRATOCHVÍL, Fridrich – RUGGIE, John Gerard. International Organization: A State of the Art on an Art of the State. *International Organization*, roč. 40, č. 4, 1986, s. 753–775, ISSN 0020-8183; FEARON, James - WENDT, Alexander. Rationalism v. Constructivism: A Skeptical View. In CARKSNEAS, Walter - RISSE, Thomas - SIMMONS, Beth, A. (eds.). *Handbook of International Relations*. London: Sage, 2012, s. 52–72, ISBN-13: 978-1849201506.
- [13] Dále srov. JUPILLE, Joseph – CAPORASO, James A. - CHECKEL, Jeffrey T. Integrating Institutions: Rationalism, Constructivism, and the Study of the European Union. *Comparative Political Studies*, roč. 36, č. 1-2, 2003, s. 7–40, ISSN 0010-4140; RIEKER, Pernille. *The EU as a Security Actor: The Development of Political and Administrative Capabilities*. [on-line] Oslo, 2007 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z <<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=46168&lng=en>>.
- [14] PANKE, Diane. *How To Combine Rationalist and Constructivist Accounts of International Politics. Building Bridges on Terra Firma*. [on-line] Berlin, s. a. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z <<http://goo.gl/9Y3reI>>.
- [15] WELDES, Jutta. Constructing National Interests. *European Journal of International Relations*, roč. 2, č. 3, 1996, s. 276, ISSN 1354-0661.
- [16] BURCHILL, Scott, ref. 3, s. 186.
- [17] Dále k tomu srov. FINNEMORE, Martha. *National Interests in International Society*. Cornell University Press, 1996, s. 158, ISBN-13: 978-0801483233.
- [18] OCELÍK, Petr – ČERNOCH, Filip, ref. 4, s. 15.
- [19] KRATOCHVÍL, Petr – TULMETS, Elsa, ref. 5, s. 26.
- [20] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 798.
- [21] NIZAMEDDIN, Talal. Fanning the Flames of War-Russia's Role in Syria's Crisis. *Euro Atlantic Quarterly*, Winter, 2013, s. 12.
- [22] WITZ, Richard. *Global Security Watch. China*. Praeger, 2013, 200 s. ISBN 978-0-313-38482-0.
- [23] OLIMAT, Muhammad S. *China and the Middle East: from Silk Road to Arab Spring*. London and New York: Routledge, 2013, s. 113, ISBN-13: 978-1857436310.
- [24] MALASHENKO, Alexey. *Russia and the Arab Spring*. [on-line] Carnegie Moscow Center, 2013 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <<http://carnegie.ru/2013/10/01/russia-and-arab-spring/goq>>.
- [25] Nicméně tato dohoda se stala terčem kritiky, protože je jednak nepravděpodobné, že se syrský režim vzdá všech svých chemických zbraní, ale také proto, že neřešila jakékoliv zaviněné nebo odpovědnost

- Asadova režimu za útok. Srov. STEVENSON, Jonathan. The Syrian Tragedy and Precedent. *Survival*, roč. 56, č. 3, 2014, s. 130–131, ISSN 0039-6338.
- [26] NIZAMEDDIN, Talal, ref. 25, s. 12.
- [27] *Russia, China vote for UN humanitarian resolution on Syria*. [on-line] ALJAZEERA AMERICA, 22. 2. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <<http://america.aljazeera.com/articles/2014/2/22/syria-un-securitycouncil.html>>.
- [28] Ian BLACK, Ian. *Russia and China veto UN move to refer Syria to international criminal court*. [on-line] The Guardian, 22. 5. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <<http://goo.gl/gVbt0F>>.
- [29] RICHTER, Paul. *Russia threatens to halt cooperation with U.S. on Iran, Syria*. [on-line] Los Angeles Times, 30. 12. 2014 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <<http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-russia-us-iran-syria-20141230-story.html>>.
- [30] K postoji RF k západním intervencím dále srov. TICHÝ, Lukáš. Postoj Ruské federace k vojenským intervencím Západu v letech 1999-2011. *Vojenské rozhledy*, roč. 23, č. 4, 2013, ISSN 1210-3292.
- [31] CHARAP, Samuel. Russia, Syria and the Doctrine of Intervention. *Survival*, roč. 55, č. 1, 2013, s. 37, ISSN 0039-6338.
- [32] CHARAP, Samuel, ref. 34, s. 38.
- [33] CHARAP, Samuel, ref. 34, s. 38.
- [34] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 815.
- [35] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 815.
- [36] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 817.
- [37] *Authoritarian Russia watches as Middle East unveils*. [on-line] Radio Free Europe / Radio Liberty Report, 3. 3. 2011 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.rferl.org/content/authoritarian_russia_watches_as_mideast_unravels/2327204.html>.
- [38] MALASHENKO, Alexey, ref. 28.
- [39] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 810.
- [40] NIZAMEDDIN, Talal, ref. 25, s. 13.
- [41] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 810.
- [42] ALLISON, Roy, ref. 1, s. 810.
- [43] FRYKBERG, Mel. Islamist winning in Syria. *The Middle East*, únor 2014, s. 19.
- [44] V listopadu 2014 uzavřeli představitelé Islámského státu a Fronty al-Nusrá, napojené na organizaci Al-Káida, dohodu o spolupráci.
- [45] Zároveň od začátku roku 2014 působí v libyjském městě Derna ozbrojenci z řad Islámského státu, kteří pak dne 5. října 2014 dostali město pod úplnou kontrolou. Oblast kolem města Derna označují ozbrojenci z Islámského státu jako provincii (tj. vilájet) Barka.
- [46] Dne 8. srpna 2014 pak americký prezident Barack Obama autorizoval letecké údery proti Islámskému státu pod názvem *Operace Bytostné odhodlání*, které se vedle USA, Kanady, Austrálie a řady evropských států účastní také některé státy Blízkého východu, například Bahrajn, Jordánsko, Katar, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty.
- [47] HILL, Fiona. *The real reasons Putin supports Assad: mistaking Syria for Chechnya*. [on-line] Foreign Affairs, 25. 3. 2013 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/139079/fiona-hill/the-real-reason-putin-supports-assad>>.
- [48] Od roku 2011 zaujímá prodej zbraní do Sýrie přibližně 4 % z celkového exportu zbraní z Ruska do světa, přičemž mezi RF a Sýrií byly od roku 2011 uzavřeny kontrakty na dodávky zbraní v celkové hodnotě kolem 5 miliard dolarů. Zároveň ruské společnosti investovaly od roku 2009 v Sýrii částku kolem 20 miliard dolarů. Dále srov. MANFREDA, Primoz. *Why Does Russia Support the Syrian Regime*. [on-line] About.com, s.a. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <<http://middleeast.about.com/od/syria/a/Why-Does-Russia-Support-The-Syrian-Regime.htm>>.
- [49] GVOSDEV, Nikolas, K. – MARSH, Christopher. *Russian Foreign Policy: Interests, Vectors, and Sector*. London: Sage, 2014, s. 316, ISBN 13: 978-1452234847.
- [50] *Asadovo letectvo očekává dodávku ruských strojů MiG-29* [on-line] Týden.cz, 31. 5. 2013 cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/asadovo-letectvo-ocekava-dodavku-ruskych-stroju-mig-29_271947.html#_VTjMMPtSZw0>.
- [51] Podle nejnovějších informací se RF nakonec rozhodla Sýrii tyto systémy skutečně dodat. Dále srov. *Russia reportedly to supply Syria with S300 missiles*. [on-line] i24news, 30. 11. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <<http://goo.gl/a1kP6P>>.

- [52] Dále srov. LIOUNTRI, Christiana. *Understanding Russia's Reaction to the Arab Spring*. [on-line] Geostrategic Forecasting Corporation, 5. 2. 2013 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <<http://www.geostrategicforecasting.com/understanding-russias-reaction-to-the-arab-spring>>.
- [53] BULOS, Nabih. *Russian firm signs 25-year energy deal with Syria*. [on-line] Los Angeles Times, 26. 12. 2013 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <<http://articles.latimes.com/2013/dec/26/world/la-fg-wn-russia-energy-oil-gas-syria-20131226>>.
- [54] MALASHENKO, Alexey, ref. 28.
- [55] MALASHENKO, Alexey, ref. 28.
- [56] Bez autorů. *Russia and Eurasia*, Strategic Survey, 2013, s. 183–185.
- [57] MALASHENKO, Alexey, ref. 28.
- [58] ŠMÍD, Tomáš. Emirát Kavkaz. Základní analýza islamistické vzbouřenecké struktury na severním Kavkaze. [on-line] *Obrana a strategie*, roč. 13, č. 2, 2013, s. 54–55, ISSN 1802-7199 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2013/2-2013/clanky/emirat-kavkaz.html#_VPwyOOF8Gxs>.
- [59] *Islámský stát vyhrožuje Putinovi*. [on-line] Novinky.cz, 5. 9. 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/346823-islamsky-stat-vyhrozuje-putinovi.html>>.
- [60] Vzájemný obchod mezi Ruskem a těmito státy Perského zálivu dosáhl v roce 2013 částky jen kolem 2 mld. dolarů. Dále srov. BARMAN, Yuri. *Russia's deep dive into the Persian Gulf*. [on-line] Yemen Times [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <<http://www.yementimes.com/en/1785/opinion/3911/Russia%E2%80%99s-deep-dive-into-the-Persian-Gulf.htm>>.
- [61] Vedle toho má RF na Blízkém východě a v severní Africe v současné době dobré vztahy s Izraelem, Tureckem, Jemenem, hnutím Fatah, Hizballáh, Jordánskem, Alžírskem a obnovuje vztahy s Egyptem.